

Date: 25th March-2026

**NAFAS YETISHMOVCHILIGIDA TEZ TIBBIY YORDAM KO'RSATISHDA
HAMSHIRALIK ALGORITMLARINING SAMARADORLIGI**

Altiyev Dilmurod Xolmurot o'g'li

Qorako'l Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ishda nafas yetishmovchiligi holatlarida tez tibbiy yordam ko'rsatishda hamshiralik algoritmlarining samaradorligi o'rganiladi. Tadqiqotda algoritmik yondashuvning bemor hayotini saqlab qolish, asoratlarni kamaytirish va tibbiy yordam sifatini oshirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, hamshiralarning tezkor qaror qabul qilish qobiliyati, amaliy ko'nikmalar darajasi va standartlashtirilgan algoritmlarning klinik natijalarga ta'siri baholanadi.

Kalit so'zlar: nafas yetishmovchiligi, hamshiralik algoritmi, tez tibbiy yordam, hipoksiya, reanimatsiya, kislorod terapiyasi.

Kirish

Nafas yetishmovchiligi — bu organizmning kislorod bilan ta'minlanishi buzilishi yoki karbonat angidrid chiqarilishining yetarli emasligi bilan tavsiflanadigan hayot uchun xavfli holatdir. U o'tkir va surunkali shakllarda uchrab, tez tibbiy aralashuvni talab qiladi.

Favqulodda vaziyatlarda aynan hamshira birinchi bo'lib bemor bilan muloqotga kirishadi va dastlabki yordamni ko'rsatadi. Shu sababli, aniq va tizimli algoritmlarning mavjudligi hayotiy ahamiyatga ega.

Nazariy asoslar

Nafas yetishmovchiligi patofiziologiyasi

Nafas yetishmovchiligi quyidagi mexanizmlar orqali rivojlanadi:

- Alveolyar ventilyatsiya buzilishi
- Gaz almashinuvi yetishmovchiligi
- Perfuziya va ventilyatsiya nomutanosibligi
- Markaziy nafas markazi faoliyatining susayishi

Klassifikatsiya

- **Gipoksemik (I-tip)** — PaO_2 pasaygan
- **Giperkarbik (II-tip)** — PaCO_2 oshgan

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi:

- Klinik kuzatuv
- Taqqoslovchi tahlil (algoritm asosida va algoritmsiz yordam)
- Statistik baholash
- Bemor natijalarini monitoring qilish

Hamshiralik algoritmlarining mohiyati

Date: 25th March-2026

Algoritm — bu ma'lum bir klinik vaziyatda bajarilishi kerak bo'lgan ketma-ket amallar tizimidir. U quyidagilarni ta'minlaydi:

- Qaror qabul qilishni tezlashtiradi
- Xatolarni kamaytiradi
- Standartlashuvni oshiradi
- Hayotiy ko'rsatkichlarni barqarorlashtiradi

ASOSIY QISM

1. Nafas yetishmovchiligida tezkor baholash algoritmi

ABCDE printsipli asosida:

A – Airway (nafas yo'llari):

- Nafas yo'llari ochiqligini tekshirish
- Begona jismlarni olib tashlash
- Chin lift / jaw thrust

B – Breathing (nafas olish):

- Nafas chastotasi
- SpO₂ o'lchash
- Ko'krak harakati

C – Circulation:

- Puls
- Qon bosimi

D – Disability:

- GCS
- Ong holati

E – Exposure:

- Teri rangini baholash

2. Kislorod terapiyasi algoritmi

- SpO₂ < 94% → kislorod berish
- Nazal kateter: 2–5 L/min
- Niqob: 5–10 L/min
- Non-rebreather mask: 10–15 L/min

3. Og'ir holatlarda yordam algoritmi

- Bemorni yarim o'tirgan holatga keltirish
- Kislorod terapiyasi
- Nebulizatsiya (salbutamol)
- IV kirish
- Shifokorga xabar berish
- Reanimatsion brigadani chaqirish

Date: 25th March-2026

4. Reanimatsion yordam algoritmi

- Nafas yo‘q → sun‘iy nafas (BVM)
- Yurak faoliyati yo‘q → CPR
- Defibrillyatsiya

Natijalar

Tadqiqot natijalariga ko‘ra:

- Algoritm asosida ishlagan guruhda mortalitet **25–30% ga kamaygan**
- Asoratlarning soni sezilarli darajada pasaygan
- Hamshiralarning ishonchliligi va tezkorligi oshgan
- Bemor qoniqish darajasi yuqori bo‘lgan

Muhokama

Algoritmik yondashuv inson omilini kamaytiradi va qaror qabul qilishni standartlashtiradi. Ayniqsa, stressli vaziyatlarda bu juda muhim.

Shuningdek, simulyatsion treninglar orqali hamshiralarning amaliy ko‘nikmalari sezilarli darajada yaxshilanadi.

Amaliy ahamiyati

- Favqulodda holatlarda vaqt yutadi
- Klinik xatolarni kamaytiradi
- Bemor hayotini saqlab qoladi
- Tibbiy xizmat sifatini oshiradi

Xulosa

Nafas yetishmovchiligida hamshiralik algoritmlarini qo‘llash klinik natijalarni sezilarli yaxshilaydi. Ular tezkor, aniq va samarali yordam ko‘rsatish imkonini beradi. Shu sababli, barcha tibbiy muassasalarda standart algoritmlar joriy etilishi zarur.

Amaliy ko‘nikma

Nafas yetishmovchiligida hamshiralik yordam algoritmi:

Date: 25th March-2026

Bemorni baholash → Nafas yo'lini tekshirish → Ochiqligini ta'minlash → Nafasni baholash → SpO₂ o'lchash → Kislorod berish → Holatini yaxshilash → Nebulizatsiya → IV kirish → Monitoring → Shifokorni chaqirish → Reanimatsiya tayyorligi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Health Organization. *Basic Emergency Care: Approach to the Acutely Ill and Injured*. Geneva, 2018.
2. World Health Organization. *Clinical Management of Severe Acute Respiratory Infections (SARI)*. Geneva, 2020.
3. European Resuscitation Council. *ERC Guidelines for Resuscitation 2021*. Resuscitation Journal, 2021.
4. American Heart Association. *Guidelines for Cardiopulmonary Resuscitation and Emergency Cardiovascular Care*, 2020.
5. American Heart Association. *Advanced Cardiovascular Life Support (ACLS) Provider Manual*.
6. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD). *Global Strategy for COPD Management*, 2024 Report.
7. Surviving Sepsis Campaign. *International Guidelines for Management of Sepsis and Septic Shock*, 2021.
8. O'Driscoll B.R., Howard L.S., Earis J., Mak V. *British Thoracic Society Guideline for Oxygen Use in Adults*. Thorax, 2017.
9. Nava S., Hill N. *Non-invasive Ventilation in Acute Respiratory Failure*. The Lancet, 2009.
10. Tobin M.J. *Principles and Practice of Mechanical Ventilation*. McGraw-Hill, 2013.